

แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานด้านวิชาการของสถานศึกษาเอกชนขนาดเล็ก จังหวัดนนทบุรี

The Best Practices in Academic Management of Small Private Schools, Nonthaburi Province

อมรพรรณ จันทร์เพ็ง

Amornpan Junpeng

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม
Doctor of Philosophy Program in Educational Administration, Sripatum University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อทราบแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (2) เพื่อสรุปแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ และ (3) เพื่อตรวจสอบแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ ในการบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษาเอกชนขนาดเล็กในจังหวัดนนทบุรี ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ สถานศึกษาเอกชนขนาดเล็กในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 100 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาเอกชนจำนวน 5 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบสังเกต และแบบสอบถาม ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล แบบสร้างข้อสรุป, การวิเคราะห์เนื้อหา, การวิเคราะห์โดยการจำแนกประเภทข้อมูล และการวิเคราะห์แบบอุปมาผลการวิจัยพบว่า (1) โรงเรียนมีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา (2) โรงเรียนมีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ ประกอบด้วย (2.1) ยุทธศาสตร์การพัฒนางานด้านวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก (2.2) แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชนขนาดเล็กและ (2.3) เงื่อนไขของการนำแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชนขนาดเล็ก และ (3) ผลการตรวจสอบแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชน ขนาดเล็ก จังหวัดนนทบุรี

คำสำคัญ: แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ, การบริหาร, สถานศึกษา

Abstract

This mixed method research has an objective as following; (1) to study the practice practice (2) to summarize best practices and (3) to check the best practice in academic management of small private schools in Nonthaburi province. The population is 100 small private schools in Nonthaburi province. The sampling group is 5 private schools. Research tools are questionnaire, observation and interview. Analyze data by conclusion, content analysis and analyze induction. The research found that: (1) schools have the best practice in academic management (2) the best practice composes of (2.1) strategic of academic management (2.2) guideline of academic administration and (2.3) a condition to apply a guideline to practice (3) audit result of best practice in academic management of small private schools, Nonthaburi province.

Keywords: the best practice, management, school

บทนำ

ประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนแต่ละขนาดแตกต่างกันตามบริบทจำนวนของนักเรียน ขนาดโรงเรียน จำนวนบุคลากรและคุณภาพของบุคลากร รวมทั้งจำนวนงบประมาณที่ทำให้การสนับสนุนของแต่ละโรงเรียนอาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการบริหารงาน ดังนั้นสภาพความแตกต่างด้านความพร้อมของสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน โดยเฉพาะด้านวิชาการและด้านบุคลากร ปัญหามักเกิดกับโรงเรียนขนาดเล็ก ประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียน Kongsanour, S. (2014, p. 3) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คน จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาและแก้ไข ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการ และภารกิจ ตามขอบข่ายการบริหารงานที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด ในการบริหารโรงเรียนตามขอบข่ายทั้ง 4 ด้านคือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป

จากสาเหตุที่หลากหลายดังกล่าว พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่มักจะประสบปัญหาในการบริหารงานมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ดังนั้นขนาดโรงเรียนนับเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง ซึ่ง Puang, J. (1999) พบว่า ครูในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีปัญหาแตกต่างกัน โดยครูโรงเรียนขนาดเล็กมี

ความสำคัญของปัญหาดังกล่าวเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก ทำให้การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพได้มาตรฐาน สอนองเจตนาธรรมของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ละพระราชบัญญัติการศึกษา 2545 ดังนั้นเพื่อหาแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (best practices) ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชนขนาดเล็ก จังหวัดนนทบุรี เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศให้ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนขนาดเล็กจังหวัดนนทบุรี และผู้บริหารสถานศึกษาอื่นๆ นำไปใช้ในการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป และผู้บริหารสถานศึกษาได้ข้อสรุปแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชนขนาดเล็กจังหวัด

นนทบุรีในการบริหารจัดการโรงเรียนให้มีคุณภาพนั้น จะต้องมีการวางแผนที่ดี มีการปฏิบัติที่ดี วิธีการที่ใช้พัฒนาโรงเรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และก็มีวิธีการหนึ่งที่ได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวาง คือ การศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศหรือ Best Practices ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จหรือทำได้ดี แล้วนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนานำไปใช้บริหารโรงเรียน ขนาดเล็กเพื่อให้มีคุณภาพทัดเทียมกับโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีคุณภาพที่ดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชนขนาดเล็ก จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อสรุปแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชน ขนาดเล็ก จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อตรวจสอบแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชนขนาดเล็ก จังหวัดนนทบุรี

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

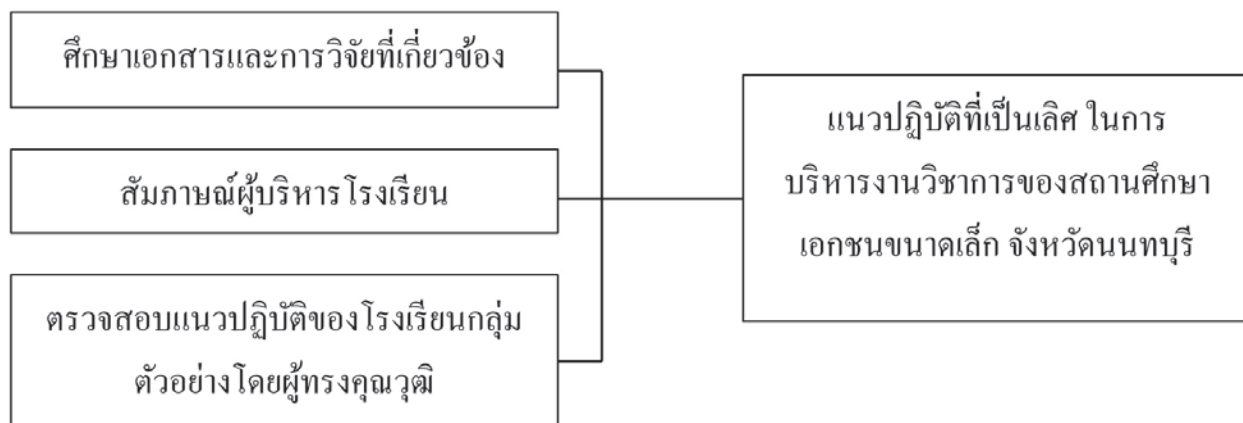
ทฤษฎีการบริหารจัดการการศึกษาของ Campbell, et al. (1983) ได้นำเสนอการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนไว้ว่า ประกอบด้วย (1) กำหนดนโยบาย เป้าหมายและกฎของโรงเรียน เพื่อเป็นกรอบแนวทางการดำเนินงาน (2) กำหนดกลยุทธ์และมาตรการที่นำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของ โรงเรียน (3) จัดตั้งและประสานงานในองค์กรเพื่อการนำนโยบาย แผนงาน โครงการไปสู่การปฏิบัติ ทั้งนี้ ผู้บริหารจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีที่ทำให้บุคลากรเข้าใจระบบงาน (4) จัดหาแหล่งสนับสนุนทรัพยากร รวมถึงการบริหารทรัพยากร และงบประมาณให้เพียงพอและประสบผลสำเร็จ (5) สร้างความสัมพันธ์อันดี กับชุมชน และสร้างการยอมรับในการบริหารจัดการ (6) บริหารจัดการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผล บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างประหยัดและคุ้มค่า

แนวคิดการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศหรือการบริหารที่มีประสิทธิภาพ (Titam, 2015) ขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษา เพราะฉะนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทบทวนบทบาท และพัฒนาสมรรถนะ ดังนี้ (1) เป็นผู้กำหนดทิศทางการบริหาร (direction setter) (2) มีความสามารถกระตุ้นคน (leader catalyst) (3) ต้องเป็นนักวางแผน (planner) (4) ต้องเป็นผู้มีความสามารถในการตัดสินใจ (decision maker) (5) ต้องมีความสามารถในการจัดองค์กร (organizer) (6) ต้องเป็นผู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (change manager) (7) ต้องเป็นผู้ให้ความร่วมมือ (coordinator) (8) ต้องเป็นผู้ติดต่อสื่อสารที่ดี (communication) (9) ต้องเป็นผู้แก้ปัญหาขัดแย้งในองค์กรได้ (conflict manager) (10) ต้องสามารถบริหารปัญหาต่าง ๆ ได้ (problem manager) (11) ต้องรู้จักวิเคราะห์และจัดระบบงาน (system manager) (12) ต้อง

มีความสามารถในด้านวิชาการทั้งการเรียนและการสอน (instructional manager) (13) ต้องมีความสามารถบริหารงานบุคคล (personnel manager) (14) ต้องมีความสามารถบริหารทรัพยากร (resource manager) (15) ต้องมีความสามารถในการประเมินผลงาน (appraiser) (16) ต้องมีความสามารถในการประชาสัมพันธ์ (public relater) (17) ต้องสามารถเป็นผู้นำในสังคมได้ (ceremonial head)

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการในสถานศึกษาและปฏิบัติที่เป็นเลิศ (best practices) ของการจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยต้องการทราบแนวการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชน ขนาดเล็ก จังหวัดนนทบุรี ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาเอกชนขนาดเล็กจังหวัดนนทบุรีจำนวน 100 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาเอกชน

จำนวน 5 แห่งประกอบด้วย โรงเรียนชลประทานวิทยา, โรงเรียนอัมพรไพศาล, โรงเรียนการัญศึกษา, โรงเรียนวัฒนพฤกษา, โรงเรียนเทพประทานพร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย 4 ประเภท ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกต แบบสอบถาม และแบบสำรวจ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 1 คัดเลือกสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย และเข้าไปแนะนำตัวกับผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะ นักศึกษากำลังทำวิจัยเรื่องแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการ บริหารงานด้านวิชาการของสถานศึกษาเอกชนขนาดเล็ก จังหวัดนนทบุรี รวมทั้งชี้แจงขั้นตอนและวิธีการในการเก็บ รวบรวมข้อมูล ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 2 ระบุเข้าสู่ภาคสนาม คือ เข้าพบปะ กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อ สร้างความคุ้นเคยและไว้วางใจ

ขั้นที่ 3 ขั้นตอนที่เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพการดำเนินการของปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหาร งาน ด้านวิชาการ ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงลึกด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การสำรวจเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสังเกตและการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา เพื่อนำมาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับข้อมูลพื้นฐานของสถาน ศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

วิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป การวิเคราะห์ เนื้อหา การวิเคราะห์โดยการจำแนกประเภทข้อมูล และ การวิเคราะห์แบบอุปมัย

ผลการวิจัย

1. โรงเรียนมีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหาร งานวิชาการของสถานศึกษาเอกชนขนาดเล็ก จังหวัด นนทบุรี

2. ได้ข้อสรุปแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหาร งานวิชาการของสถานศึกษาเอกชน ขนาดเล็ก จังหวัด นนทบุรีซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ (1) ยุทธศาสตร์ การพัฒนางานด้านวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัด นนทบุรี (2) แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษาเอกชนขนาดเล็ก จังหวัดนนทบุรี (3) เงื่อนไขของการนำแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงาน วิชาการของสถานศึกษาเอกชนขนาดเล็ก จังหวัดนนทบุรี

3. ผลการตรวจสอบแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการ บริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชนขนาดเล็ก จังหวัดนนทบุรี

การอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหาร งานด้านวิชาการของสถานศึกษาเอกชนขนาดเล็กจังหวัด นนทบุรีในกรณีทั้ง 5 โรงเรียนทำให้สามารถมองเห็นทิศทาง และกลยุทธ์ของการดำเนินงานที่หลากหลายตามสภาพ ความพร้อมของโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการ สถานศึกษา และที่สำคัญคือ ความมุ่งมั่น ความตั้งใจ ความมานะ เทคนิคและประสบการณ์ของโรงเรียนโรงเรียน แต่ละคน โดยมีจุดมุ่งหมายที่เดียวกัน คือ ความสำเร็จ ของการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ และเกิด ประสิทธิภาพ ซึ่งในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนั้น ผู้บริหาร ถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการนำนโยบาย ด้านการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการไปสู่การ ปฏิบัติให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ สอดคล้องกับสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ Chrunchin, S. (2010) ที่พบว่าการบริหารงาน เพื่อความเป็นเลิศ มีการบริหารงานด้านโครงสร้างอยู่ ในระดับมากเป็น ๓ อันดับ 1 ขององค์ประกอบและใน องค์ประกอบย่อย

2. ข้อสรุปแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหาร งานด้านวิชาการของสถานศึกษาเอกชนขนาดเล็กจังหวัด นนทบุรีข้อสรุปที่ได้จากแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการ บริหารงานด้านวิชาการของสถานศึกษาเอกชนขนาดเล็ก จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยนำเสนอในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ จากการพิจารณาลักษณะร่วม และลักษณะที่แตกต่างกัน ของแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานด้านวิชาการ ของสถานศึกษาเอกชนขนาดเล็กจังหวัดนนทบุรี ของ โรงเรียน ทั้ง 5 แห่งนั้นพบว่า แนวทางการบริหารงาน วิชาการมีลักษณะร่วมกันอยู่หลายประการ

ประเด็นแรก คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีภาวะผู้นำ สามารถนำองค์กรไปสู่ ทิศทางที่วางแผนการดำเนินงานที่เกิดจากการสร้าง วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ที่ชัดเจน

ประเด็นที่สอง แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ทั้ง 5 แห่ง ซึ่งถือว่าเป็นผู้บริหารโรงเรียนได้นำมาใช้เป็นกลยุทธ์หลักของโรงเรียนขนาดเล็กคือการนำส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน หรือผู้มีอุปการะคุณของโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนทั้งกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผนพัฒนาการดำเนินงาน การประเมินผลการปฏิบัติงานตลอดจนการร่วมชื่นชมผลงานที่เกิดขึ้น

ประเด็นที่สาม การจัดหาทรัพยากรทางการศึกษานับเป็นอีกหนึ่งภาระที่ผู้บริหารโรงเรียน ทั้ง 5 แห่งให้ความสำคัญเหมือนกับการบริหารงานวิชาการ

ประเด็นที่สี่ การให้ความใส่ใจและดำเนินการอย่างจริงจังเป็นระบบในการบริหารงานวิชาการทั้ง 5 โรงเรียน โดยดำเนินการตามโครงการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กให้เป็นโรงเรียนต้นแบบ

ประเด็นที่ห้า การเปลี่ยนแปลง เพื่อนำโรงเรียนไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทั้งนักเรียน ครูตลอดจนผู้บริหาร โรงเรียนต้องมีสมรรถนะในการแสวงหาความรู้ ใฝ่หาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อนำความรู้หรือประมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้มาสร้างเป็นองค์ความรู้ของตนเอง และมีความสามารถนำความรู้ไปปรับประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนหรือการนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กของโรงเรียนเอกชนจังหวัดนนทบุรี ควรนำข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชนขนาดเล็กจังหวัดนนทบุรี โดยคำนึงถึงนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด พร้อมทั้งสร้างความรู้ และความเข้าใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนทุกคน รวมถึงตัวแทนผู้ปกครองและชุมชน และมีการติดตามประเมินผลการนำไปใช้เป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้ศึกษาควรทำการศึกษากับโรงเรียนอื่นที่มีการบริหารจัดการเป็นเลิศของโรงเรียนขนาดใหญ่ เพื่อนำผลการศึกษามาปรับใช้กับการบริหารจัดการเป็นเลิศของโรงเรียนเพื่อการพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศ
2. ผู้ศึกษาควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award--TQA) ของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี (best practice) เพื่อให้ทราบสิ่งที่ส่งผลต่อการดำเนินงานอย่างแท้จริง
3. ผู้ศึกษาควรใช้เทคนิควิธีการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้เห็นภาพหลาย ๆ ด้าน

References

- Campbell, L. D., et al. (1983). Study of the variability of the endogenous energy output by adult roosters and a determination of the available energy of nine different feedstuffs. *J. Sci. Food Agric.*, 34(1), 221-226
- Chrunchin, S. (2010). *Management guidelines for excellence of private education*. Bangkok: Silapakorn University. (in Thai)
- Kongsanour, S. (2014). *Issue of small schools*. Retrieved from http://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=31816 (in Thai)
- Puarng, J. (1999). *Operational problems development in high school*. Independent Study of Master Degree in Education, Kalasin Rajabhat University. (in Thai)

